

ΣΤΑΘΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑΣ (19ος – 20ός αιώνας)

19ος αιώνας:

Ο ΑΙΩΝΑΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ

---

1) Μεταρρύθμιση πρωσικών Πανεπιστημίων (A. von Humboldt)

▶ Πανεπιστήμιο Βερολίνου
(1810)

▶ Leopold von Ranke

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

α) Μελέτη των **πολιτικών γεγονότων** και των **μεγάλων προσωπικοτήτων**
(= *Συμβαντολογική Ιστορία*)

β) Τα γεγονότα μπορούν να καταγραφούν αντικειμενικά,
«*όπως πραγματικά συνέβησαν*»

γ) Κριτική ανάλυση των μαρτυριών
(*εξαντλητική έρευνα των Αρχείων*)

δ) Ίδρυση των «Σεμιναρίων» (1840)

(= *ιστορικών εργαστηρίων με κοινή
μελέτη των πηγών από καθηγητές
και σπουδαστές*)

ε) Η ιστορία πάντοτε σε αφηγηματική μορφή

*(...Έτσι, την άνοιξη του 331, ο στρατός του
Δαρείου μαζεύτηκε στη Βαβυλώνα: κάπου 40.000
ιππείς, κάμποσες χιλιάδες πολεμιστές, 200 άρματα
δρεπανηφόρα...)*

στ) **Αισιοδοξία** για την ανθρώπινη φύση και για το μέλλον του ευρωπαϊκού πολιτισμού, λόγω της επιστήμης

ζ) Η ιστορία ως κοινωνικός θεσμός και επάγγελμα (= **'συντεχνία'**)

→ *πανεπιστημιακές έδρες, σεμινάρια, εργαστήρια, συνέδρια, διατριβές, περιοδικά, βιβλιοθήκες...*

η) Η ιστορία ως αρωγός του **Εθνισμού-Εθνικισμού**
...στον «**Αιώνα του Εθνικισμού**»

2) Δεκαετία του 1890 → αμφισβήτηση του μοντέλου του Ranke:

α) Αμφισβήτηση της αντικειμενικότητας στην ιστορία

β) Η ιστορία δεν είναι μόνο πολιτική αλλά και κοινωνική, πολιτισμική, ψυχολογική, οικονομική κλπ.

► **Είσοδος της κοινωνιολογίας και της οικονομίας στην ιστορία, Μαρξισμός**
→ **Max Weber, Emile Durkheim, Κ. Μαρξ**

**γ) Όχι μελέτη μόνο των μεγάλων
προσωπικοτήτων, αλλά και των μαζών**

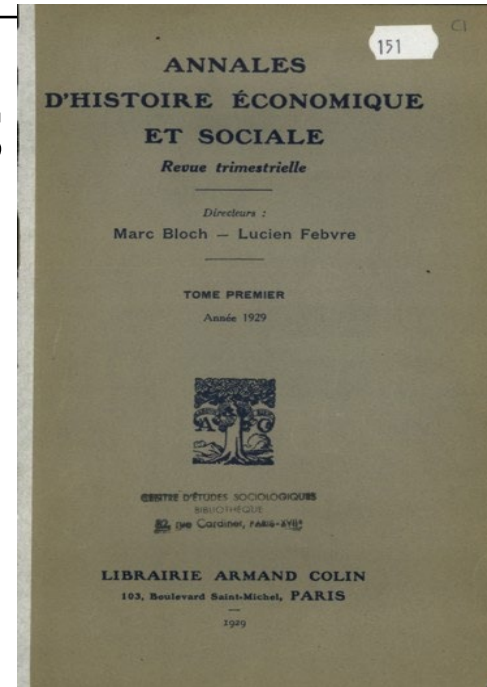
δ) Υποβάθμιση της αξίας της αφήγησης

**ε) Αμφισβήτηση της υπεροχής του
ευρωπαϊκού πολιτισμού, απαισιοδοξία**

3) Η ίδρυση του περιοδικού *Annales* (= Τα Χρονικά, 1929):

▶ **Σταθμός στις ιστορικές σπουδές**

→ **Marc Bloch, Lucien Febvre**

→ « **Νέα Ιστορία** »

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

α) Κριτική στην «Συμβαντολογική Ιστορία»

(= των πολέμων, των βασιλιάδων,
των προσωπικοτήτων: **πολιτική ιστορία**)

β) Συνεργασία με τις άλλες επιστήμες

(**ιστορία** + **κοινωνιολογία, γεωγραφία, εθνογραφία, ψυχανάλυση, στατιστική, οικονομία...**)

γ) Αντικατάσταση της «ιστορίας – αφήγηση»
από την «ιστορία – πρόβλημα»:

- ▶ η ιστορική γνώση εξαρτάται από τα ερωτήματα του ιστορικού...

☐ Καινούργιοι ιστορικοί τομείς:

το ποσοτικό στοιχείο στην ιστορία
(Στατιστική, «Σειραϊκή ιστορία»)

η ιστορία των **εννοιών**,

η ιστορία των **νοοτροπιών**,

η «**βραδεία**» ιστορία των **ηττημένων**,

η ιστορία της **παιδικής ηλικίας**,

η ιστορία του **θανάτου**, των **γυναικών**,

του **βιβλίου**, του **κλίματος**, του **Θεού**,

του **σώματος**, του **βλέμματος**, του **Διαβόλου**

της **τρέλας**, της **μαγείας**, της **σεξουαλικότητας**...

- ▶ ▶ ▶ **Μια έκρηξη της ιστορίας, ένας «παν-ιστορισμός»,
μια «βουλιμική ιστορία»... (Le Goff)**

ΣΤΟΧΟΙ:

α) Να τεθεί τέρμα στον εθνοκεντρισμό και στον ευρωκεντρισμό,

(= να πάψει η «αποικιοποίηση» της ιστορίας από τη Δύση = *η Δύση να καθορίζει τις ιστορίες των άλλων λαών...*)

β) Η ιστορία να μη μιλά πια μόνο για το γενικό, το τυπικό, το αναγκαίο, το συνεχές (→ εξουσία),

αλλά και για το άτυπο, το τυχαίο, το λοξό, την απόκλιση, το μειονεκτικό, το ειδικό, την ασυνέχεια...

τα οποία οφείλουν να είναι **ΙΣΟΤΙΜΑ**, **ΙΣΟΚΥΡΑ** και **ΑΞΙΑ** μιας ιστορικής έρευνας

(π.χ. η ιστορία των Αφροαμερικανών, των Ινδιάνων κλπ.)

4) «Η Γλωσσική Στροφή» στην ιστορία (δεκαετία 1970)

→ **Roland Barthes, Hayden White,
Alan Munslow, Keith Jenkins,
R. Anckersmit...**

Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ «ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΣΤΡΟΦΗΣ»

- ▣ Οι ιστορικοί εξαρτώνται συνήθως από κείμενα για να συνθέσουν το έργο τους
- ▣ Η γλώσσα όμως δεν είναι ένα ουδέτερο μέσο, αλλά περιέχει μέσα της ιδεολογία
- ▣ Οι γραπτές ιστορικές πηγές είναι λοιπόν πάντοτε ιδεολογικά προσδιορισμένες, «μολυσμένες», «διαμεσολαβημένες», από τις προκαταλήψεις των παλαιών συγγραφέων τους

- Οι προκαταλήψεις του παρελθόντος συμπλέκονται και συγχέονται με τις προκαταλήψεις του σύγχρονου ιστορικού που τις μελετά
-

▶▶▶ Άρα, δεν μπορεί να συγκροτηθεί ποτέ μια αξιόπιστη, αντικειμενική, αληθινή γνώση για το παρελθόν

- Κάθε ιστορία μοιάζει λοιπόν περισσότερο με ένα μυθιστόρημα, παρά με επιστημονική, αντικειμενική μελέτη

■ Συνέπειες της «Γλωσσικής Στροφής»:

α) Ιστορικός σχετικισμός

β) Άρνηση της ίδιας της ιστορικής επιστήμης

γ) **Οι ιστορικοί έγιναν πιο προσεκτικοί στην χρήση των πηγών και στη συγγραφή της ιστορίας τους...**

Η ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ ΣΗΜΕΡΑ

- Νέα Εργαλεία ιστορικής έρευνας: Ηλεκτρονικός υπολογιστής – διαδίκτυο, προφορική συνέντευξη
  - Μεγάλη αύξηση των επαγγελματιών ιστορικών, δυσκολία εξεύρεσης εργασίας στον ακαδημαϊκό χώρο
- ▶ «Επιστροφές»:
της Αφήγησης, της Βιογραφίας, της Πολιτικής Ιστορίας
- ▶ «Υποχωρήσεις»:
της Ποσοτικής και Οικονομικής Ιστορίας, της Κοινωνιολογίας

► **Υποχώρηση:**

της αιτιότητας, της εξήγησης και της απόδειξης,
του συμπεράσματος...

→ **Περισσότερη έμφαση:**

στην κατανόηση, στο φωτισμό,
στο πολλαπλό νόημα,
στην ένδειξη, στην προσέγγιση,
στην πολυφωνία...

→ «***Εκδημοκρατισμός***» της ιστορίας,
μετριοπάθεια

ΜΕΡΙΚΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

---

1. Μικροϊστορία (*Micro-history*)

η μελέτη ενός ατόμου, μιας οικογένειας, ενός μικρού τόπου (= Τοπική Ιστορία- *Local History*)

2. Προφορική Ιστορία (*Oral History*)

η ιστορία όπως την αφηγούνται οι απλοί άνθρωποι, πέρα από την επίσημη εκδοχή της
→ εξασφάλιση ιστορικής πολυφωνίας

3. Ιστορία των Γυναικών (*His-tory* ► *Her-story*)

η ιστορία από τη μεριά των γυναικών,
έρευνα του παρελθόντος του γυναικείου φύλου

4. Δημόσια Ιστορία (*Public History*)

η ιστορία που παράγεται εκτός των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των ερευνητικών κέντρων,

μέσα από το *μυθιστόρημα*,
τον *κινηματογράφο*,
την *τηλεόραση*,
το *διαδίκτυο*,
το *θέατρο*,
το *μουσείο*,
την *τοπική κοινότητα...*

5. Ιστορία της Οικογένειας (Γενεαλογία-Heritage)

**Έρευνα του γενεαλογικού δέντρου
μιας οικογένειας**

*(αναζήτηση ριζών και ταυτότητας,
ικανοποίηση καθαρής περιέργειας)*

→ **70% των ερευνητών στα Δημόσια
Αρχεία ασχολούνται με γενεαλογικές
έρευνες**

ΓΙΑΤΙ ΜΕΛΕΤΑΜΕ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ;

▣ Σκοπός της μελέτης της ιστορίας είναι η **Εννοιολόγηση**,

= η **επινόηση εννοιών και λέξεων**,
για να κατανοούμε
καλύτερα τη **ζωή** και το **θάνατο**,

για να μάθουμε να **εκτιμάμε** περισσότερο
ανθρώπους και τεχνουργήματα,
δρόμους και κείμενα,
τοπία και ερείπια...

▶ «***Αξιόλογο ιστορικό βιβλίο είναι εκείνο που βρίσκει τις λέξεις που μας επιτρέπουν να συνειδητοποιήσουμε πραγματικότητες που μέχρι τότε αισθανόμασταν αόριστα***»

(Paul Veyne)

▶ **«Η Εννοιολόγηση**

μας κάνει να μεταπηδήσουμε

από τη απλή γνώση της ιστορίας

στη γνώση

των κινήτρων της ιστορίας

και της ανθρώπινης φύσης...>>